

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

* BEZINNING

door *Lútsen Kooistra*

De auteur is hoofdredacteur van het *Friesch Dagblad* en lid van de redactie van *Christen Democratische Verkenningen*.

In 1936 werd het essay *Het kunstwerk in het tijdperk van zijn technische reproduceerbaarheid* van Walter Benjamin (1892-1940) gepubliceerd. Het is een originele bijdrage aan een dialectisch-materialistische kunst- en cultuurkritiek. Benjamin betoogt hoe (nieuwe) technieken kunst van haar traditionele positie en betekenis hebben beroofd. De *Mona Lisa* is door de techniek van de fotografie herhaalbaar geworden. De kern van het kunstwerk is het unieke hier en nu, van vervaardiging en van presentie. Die kern wordt door de reproductietechnieken, bijvoorbeeld film en fotografie, tenietgedaan: de *Mona Lisa* hangt bij tallozen aan de muur van de woonkamer.

De analyse van Benjamin wekt associaties op die raken aan de moderne informatie- en communicatietechnologie. In zijn redenering worden in de technische of industriële wereld natuur en cultuur tot object van mechanische reproductie; in de digitale wereld worden allerlei aspecten van het leven getransformeerd tot object van reproductie en combinatie van databestanden (dataficatie). De reproductietechnieken waarover Benjamin spreekt, beroven het kunstwerk van zijn echtheid. Berooft de informatie- en communicatietechnologie de mens van diens echtheid en uniciteit?

Die vraag komt op omdat de technieken van nu wezensvreemd zijn aan de mens. De digitale predestinatie van de mens en de dataficatie van de samenleving kunnen worden gezien als een inbreuk op het hier en nu, op de uniciteit die kenmerkend is voor de mens. Is die in het digitale tijdperk nog werkelijk mens, met alle creativiteit en verantwoordelijkheid die hij in zich heeft?

De associaties reiken verder. Het essay is geschreven tegen de achtergrond van zorgen over toepassing van de techniek. De reproductietechniek bij uitstek, film, is door de nazi's als effectief propaganda-instrument gebruikt. De nieuwe technieken dragen de mogelijkheid in zich een proces van vervreemding of zelfs ontvreemding van het eigene van de mens op gang te brengen. Technologie, ook de informatie- en communicatietechnologie, is niet neutraal of slechts een makkelijk hulpmiddeltje; ze vormt en beïnvloedt onze moraal, meer dan we wellicht beseffen. In die zin leidt de toenemende technologisering tot een ander mensbeeld, met andere grondwoorden en waarden.